

Ольга Власенко

*к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки і фінансів,
Одеський національний морський університет, Україна
olga.vlasenko.mail@gmail.com*

Анастасія Талмачова

*здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
освітньо-наукова програма «Економіка морського транспорту»,
Одеський національний морський університет, Україна
anastasiyagrishchenko@gmail.com*

АКТУАЛЬНІСТЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ДЛЯ ВІТЧИЗНЯНОГО КРЮЇНГОВОГО БІЗНЕСУ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

RELEVANCE OF INTERNAL AUDIT FOR DOMESTIC CREWING BUSINESS DURING THE PERIOD OF MARTIAL LAW

Анотація. На основі аналізу елементів Міжнародних основ професійної практики внутрішнього аудиту, у тому числі стандартів, принципів, кращих практик та рекомендацій Інституту внутрішніх аудиторів, що стосуються організації та впровадження функції внутрішнього аудиту в системі корпоративного управління організації автором було обґрунтовано актуальність внутрішнього аудиту для вітчизняного крюїнгового бізнесу в період воєнного стану країни та визначено п'ять ключових функцій внутрішнього аудиту в системі корпоративного управління крюїнговим підприємством, серед яких: консультативна, гарантійна, аналітична, захисна, координаційна.

Ключові слова: крюїнговий бізнес, внутрішній аудит, ефективність управління, інвестиційна привабливість.

Abstract: Based on the analysis of the elements of Internal Auditors' International Professional Practices Framework, including the standards, principles, best practices and recommendations of The Institute of Internal Auditors, relating to the organization and implementation of the internal audit function in the organization's corporate management system, the author substantiated the relevance of internal audit for the domestic crewing business in the period of the country's martial law and five key functions of internal audit in the corporate management system of the crewing enterprise were defined, including: advisory, guarantee, analytical, protective, coordination.

Key words: crewing business, internal audit, management efficiency, investment attractiveness.

В період воєнного стану для збереження та захисту цінності вітчизняного крюїнгового бізнесу особливо гостро постає питання пошуку дієвих інструментів, здатних забезпечити ефективний підхід до управління підприємством з урахуванням його середовища, одним з яких є внутрішній аудит, що попри свої переваги не набув значного поширення з огляду недостатньої уваги до його розвитку та організації в приватному секторі України.

Впровадження функції внутрішнього аудиту обумовлює створення всередині організаційної структури підприємства служби внутрішнього аудиту, з ціллю сприяння створенню, захисту та збереження вартості підприємства, зміцнення процесів корпоративного управління, управління ризиками та контролю, покращення прийняття рішень, нагляду, підвищення репутації та довіри серед зацікавлених сторін та зміцнення здатності підприємства служити інтересам суспільства [1]. Враховуючи той факт, що організація внутрішнього аудиту в Україні регламентована та є обов'язковою лише для фінансової, державної сфери, бюджетних установ та комерційних банків, у всіх інших сферах, у тому числі й крюїнговий розвиток внутрішнього аудиту відбувається без забезпечення відповідними державними нормативно-правовими актами та запроваджується на розсуд власників бізнесу з огляду на поділ функції володіння бізнесом, розмір та структурну розгалуженість, ризикованість бізнесу й інформаційну невизначеність та потребу в професійному консалтингу [2; 3].

Складна економічна та політична ситуація в країні, відносна ясність багаторівневого регулювання ринку трудових відносин моряків, численні ризики, постійно зростаючі потреби

зацікавлених сторін та багаторівневий апарат управління кріюінговим підприємством створює весь час як загрози так і можливості, які впливають на ефективність функціонування підприємства та ставить навіть найдосвідченіший менеджмент у вкрай складне становище, що унеможлиблює ефективно управляти підприємством та залишатися «на плаву». Не завжди в управлінському персоналі є час й можливість здійснювати моніторинг середовища для того, щоб сформулювати ефективні умови його управління для своєчасного запобігання економічним втратам та отримання економічних вигод, тому виникає нагальна потреба в службі внутрішнього аудиту, що надає об'єктивні гарантії та консультації управлінському апарату для вирішення усіх важливих проблем підприємства, пов'язаних з його ефективним управлінням та забезпечує надійну основу для прийняття ризик-орієнтованих ефективних управлінських рішень.

Більше того, з огляду на вагомий сегмент ринку праці українських моряків та їх позитивний імідж на світовому ринку морської праці, що характеризується високим професіоналізмом та компетентністю, в іноземних судновласників наразі є та залишається неподільний інтерес у захисті та створенні своїх представництв в Україні для забезпечення стабільного та своєчасного комплектування кадрами екіпажів суден, що пов'язаний із мінімізацією витрат, зменшенням фінансовим ризиків та передачею кріюінговому підприємству, яке знаходиться під контролем та наглядом судноплавної компанії обов'язків, пов'язаних з розв'язанням всіх організаційних питань, що стосуються укомплектування та управління екіпажів судноплавної компанії. Наведений тип співробітництва між судновласником та кріюінговим підприємством має безліч переваг як для розвитку вітчизняного кріюінгового бізнесу так і для морських фахівців, що мають можливість працевлаштуватися на постійній основі та дозволяє забезпечити їм якість трудового життя проте обумовлює різного роду ризики та проблеми корпоративного управління, пов'язані з недовірою до менеджменту, інформаційну невизначеність про реальний та потенційний стан інвестицій з огляду на економічну та політичну ситуацію в країні, прагнення судновласників підвищити цінність та захистити свій капітал.

Для того щоб оцінити актуальність внутрішнього аудиту та визначити його функції для вітчизняного кріюінгового бізнесу пропонуємо розглянути нижченаведену модель трьох ліній управління, розроблену Інститутом внутрішніх аудиторів, що допомагає ідентифікувати структури й процеси, які найкраще сприяють досягненню цілей підприємства та надає чітке розуміння завдань, місця, ролі та взаємозв'язків служби внутрішнього аудиту з вищим органом управління (власником бізнесу) та менеджментом усіх рівнів в системі корпоративного управління кріюінговим підприємством (рис. 1).

Перша лінія управління – це вищий орган управління кріюінговим підприємством, його власник або рада акціонерів, що здійснює загальний нагляд за діяльністю підприємства та несе відповідальність за його діяльність перед зацікавленими сторонами. Менеджмент уособлює другу лінію в системі корпоративного управління кріюінговим підприємством, діяльність якого спрямована на досягнення його цілей, визначених вищим органом управління. Перша функція менеджменту спрямовує зусилля та ресурси на досягнення цілей підприємства. Менеджмент координує свою діяльність з вищим органом управління, підтримує відповідні структури й процеси управління, забезпечує дотримання правових, нормативних, етичних та інших вимог підприємства. Повноваження за виконання першої функції покладається на вище виконавче керівництво кріюінгового підприємства, що підзвітне та несе відповідальність за виконання своїх функцій та обов'язків перед вищим органом управління.

Друга функція менеджменту надає додаткову експертизу, підтримку, моніторинг та завдання, пов'язані з управління ризиками. Другу функцію можуть розділяти між собою як вище виконавче керівництво так і керівники структурних підрозділів, обов'язками яких є ідентифікація та попередження вищого виконавчого керівництва кріюінгового підприємства про суттєві ризики, що пов'язані з їх сферою діяльності (фінансовою, кадровою, адміністративною, інформаційною тощо) або здійснення окремих функцій ризик-менеджменту. Зовнішні постачальники гарантій та консультацій є додатковим зовнішнім

джерелом гарантій та консультацій для вищого органу управління та менеджменту. Це свого роду консультанти з управління ризиками, юридичні та консалтингові фірми, консультанти з безпеки, зовнішні аудитори тощо, які можуть бути залучені для отримання додаткової інформації чи підтримки, що стосується певного питання чи аспектів діяльності підприємства.

Рисунок 1 – Трилінійна модель в системі корпоративного управління кріюінговим підприємством

Джерело: розроблено за матеріалами [4]

Служба внутрішнього аудиту представляє третю лінію управління, яка узгоджує свою діяльність з вищим органом управління та тісно співпрацює з менеджментом усіх рівня управління підприємством, що дозволяє досягти синергійного ефекту від спільних зусиль у досягненні цілей та покращенні діяльності підприємства. Працівники служби внутрішнього аудиту також координують свою діяльність із зовнішніми постачальниками гарантій й консультацій та враховують їх результати у своїй роботі.

Роль функції внутрішнього аудиту в системі корпоративного управління кріюінговим підприємством направлена на підвищення зрілості управління підприємством шляхом надання цінних рекомендацій, що стосуються проблем ефективного управління підприємства та просування кращих практик менеджменту у його діяльності. Відповідно до положень професійних стандартів внутрішнього аудиту фокусом аудиторського дослідження є підвищення цінності підприємства шляхом удосконалення корпоративного управління, контролю та процесів управління ризиками, зокрема [5; 6]: підвищення ефективності та удосконалення корпоративного управління, ступеня виконання і досягнення визначених цілей, якості виконання завдань і функцій; підвищення ефективності та удосконалення контролю, у тому числі оцінка достатності та ефективності заходів контролю, наявних у процесах, що досліджуються під час внутрішнього аудиту; підвищення ефективності та удосконалення процесів управління ризиками, оцінка впливу ризиків у сфері корпоративного управління, операційної діяльності та інформаційних систем, оцінка ризиків шахрайства й корупції, їх способи управління.

До завдань функції внутрішнього аудиту в системі корпоративного управління підприємством відноситься оцінка та надання відповідних рекомендацій, спрямованих на удосконалення системи корпоративного управління, оцінка опису, впровадження та ефективності цілей, програм і заходів підприємства, пов'язаних з питаннями етики, оцінка впливу ризиків середовища та формування умов щодо їх ефективного управління.

Зважаючи на вищесказане, пропонуємо виокремити такі функції внутрішнього аудиту в системі корпоративного управління крїїнговим підприємством:

- консультативна – забезпечення консультаційної підтримки системи корпоративного управління підприємства шляхом моніторингу та виконання консультаційних завдань, направлених на оцінку ефективності та підвищення рівня зрілості процесів корпоративного управління, управління ризиками й контролю;

- гарантійна – надання об'єктивних гарантій, шляхом здійснення незалежної оцінки діяльності підприємства стосовно його відповідності встановленим критеріям;

- аналітична – проведення оцінки та аналізу середовища підприємства для виокремлення найбільш значущих питань, що потребують дослідження, ідентифікація ризиків та пошук можливостей для підвищення ефективності й цінності підприємства;

- захисна – спрямована на захист цінності підприємства шляхом надання об'єктивних гарантій та консультацій з питань ризиків та безпеки діяльності підприємства;

- координаційна – координація та узгодження діяльності з вищим органом управління, менеджментом, зовнішніми постачальниками гарантій й консультацій та іншими зацікавленими сторонами підприємства з метою формування довіри, налагодження ефективної комунікації та координації спільних зусиль у досягненні цілей підприємства.

Підсумовуючи все вищезазначене, вважаємо, що в теперішніх умовах функціонування вітчизняного крїїнгового бізнесу функція внутрішнього аудиту є особливо актуальною, що здатна забезпечити ефективний підхід до управління підприємством з урахуванням його середовища. Внутрішній аудит сприятиме систематичному та комплексному дослідженню діяльності підприємства та його системи корпоративного управління, створить надійне підґрунтя для розробки ефективних та ризик-орієнтованих управлінських рішень для досягнення довгострокової ефективності підприємства, стане рушійною силою у просуванні кращих практик менеджменту, що дозволить досягти ефективного підходу до управління крїїнговим підприємством у довгостроковому періоді та підвищити імідж й інвестиційну привабливість крїїнгового бізнесу на міжнародному ринку.

Література

1. Лозовицький С. П. Внутрішній аудит: теоретичні основи, організація та методика: навч. посіб. Львів: Растр-7, 2015. 340 с.
2. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (стандарти): редакція 2017 року. Інститут внутрішніх аудиторів України. URL: <https://www.theiia.org/globalassets/site/standards/mandatory-guidance/ippf/2017/ippf-standards-2017-ukrainian.pdf> (дата звернення: 12.10.2023).
3. Разборська О.О., Мошура Л.О. Внутрішній аудит оцінки якості прийняття управлінських рішень: поняття, призначення та роль в системі управління підприємством. *Фінанси, облік, банки*. 2017. № 1 (22). URL: <https://jfub.donnu.edu.ua/article/view/5023> (дата звернення: 12.10.2023).
4. Future of the IPPF – evolution: standards. *The Institute of Internal Auditors*. URL: <https://www.theiia.org/en/standards/ippf-evolution/> (дата звернення: 12.10.2023).
5. Implementation Guides: International Professional Practices Framework (IPPF). *The Institute of Internal Auditors Inc. USA*, 2017. Vol. 181. Issue 1.
6. The Three Lines Model is a fresh look at the familiar Three Lines of Defense: position papers of The Institute of Internal Auditors. 2020. Vol. 10 URL: <https://www.theiia.org/globalassets/site/about-us/advocacy/three-lines-model-updated.pdf> (дата звернення: 12.10.2023).